

Đưa nghệ thuật dân gian (nghệ thuật nặn tò he) vào đào tạo giáo viên mầm non - Hướng tiếp cận trải nghiệm văn hóa

¹Hoàng Văn Hùng

¹Khoa Giáo dục mầm non, Trường Đại học Hải Dương

Email: Hoanghung@haiduong.edu.vn

Ngày nhận bài: 29/10/2025

Ngày chấp nhận đăng: 19/12/2025

Tóm tắt - Nghệ thuật nặn tò he - một loại hình nghệ thuật dân gian độc đáo của Việt Nam - là biểu tượng sống động của trí tuệ, bàn tay tài hoa và tâm hồn sáng tạo của người dân lao động. Việc đưa nghệ thuật này vào quá trình đào tạo giáo viên mầm non không chỉ giúp sinh viên phát triển năng lực thẩm mỹ, sáng tạo và kỹ năng sư phạm, mà còn khơi dậy tình yêu văn hóa dân tộc, góp phần bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể. Bài viết đề xuất hướng tiếp cận trải nghiệm văn hóa như một phương pháp giáo dục hiệu quả, giúp sinh viên ngành Giáo dục Mầm non không chỉ học về nghệ thuật dân gian, mà còn sống trong cảm nhận và sáng tạo từ nó.

Từ khóa - Nghệ thuật dân gian, tò he, trải nghiệm văn hóa, giáo viên mầm non, đào tạo giáo viên.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo hiện nay, việc nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên mầm non theo hướng phát triển năng lực và gắn với bản sắc văn hóa dân tộc là yêu cầu cấp thiết. Giáo viên mầm non không chỉ là người tổ chức các hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ mà còn giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành những giá trị thẩm mỹ, cảm xúc và nền tảng văn hóa ban đầu cho trẻ.

Nghệ thuật dân gian Việt Nam là bộ phận quan trọng của di sản văn hóa dân tộc, chứa đựng những giá trị đặc sắc về thẩm mỹ, tư duy sáng tạo và triết lý sống. Trong đó, nghệ thuật nặn tò he - một loại hình tạo hình dân gian có lịch sử lâu đời - vừa mang tính nghệ thuật, vừa gắn gũi với đời sống trẻ thơ. Tuy nhiên, trong thực tiễn đào tạo giáo viên mầm non hiện nay, việc khai thác các giá trị của nghệ thuật dân gian nói chung và nghệ thuật nặn tò he nói riêng còn hạn chế, chủ yếu dừng lại ở mức độ giới thiệu hoặc minh họa, chưa được tiếp cận một cách hệ thống theo hướng trải nghiệm văn hóa.

Xuất phát từ thực tiễn đó, bài viết tập trung làm rõ cơ sở lý luận của việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo giáo viên mầm non, đồng thời đề xuất một số biện pháp tổ chức đào tạo theo hướng trải nghiệm văn hóa nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo sinh viên ngành Giáo dục Mầm non.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng chủ yếu phương pháp nghiên cứu lý luận, thông qua việc tổng quan, thu thập và phân tích các công trình nghiên cứu, tài liệu khoa học, văn bản chỉ đạo

của ngành giáo dục liên quan đến giáo dục nghệ thuật, giáo dục trải nghiệm và đào tạo giáo viên mầm non. Trên cơ sở đó, tác giả tiến hành phân tích - tổng hợp nhằm hệ thống hóa các luận điểm khoa học về giá trị của nghệ thuật dân gian nói chung và nghệ thuật nặn tò he nói riêng trong giáo dục mầm non.

Bên cạnh đó, bài viết vận dụng phương pháp phân tích thực tiễn thông qua việc xem xét, đối chiếu hoạt động đào tạo sinh viên ngành Giáo dục Mầm non tại một số học phần chuyên môn như Mỹ thuật, Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non, từ đó làm căn cứ đề xuất các biện pháp đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo theo hướng tiếp cận trải nghiệm văn hóa.

3. CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA VIỆC ĐƯA NGHỆ THUẬT NẶN TÒ HE VÀO ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN MẦM NON

3.1. Nghệ thuật nặn tò he trong đời sống văn hóa dân gian Việt Nam

Nghệ thuật nặn tò he là một loại hình nghệ thuật tạo hình dân gian, xuất hiện từ lâu đời và gắn liền với sinh hoạt văn hóa cộng đồng, đặc biệt là các lễ hội truyền thống. Sản phẩm tò he được tạo hình từ bột gạo nhuộm màu tự nhiên, với các hình tượng phong phú như con vật, nhân vật cổ tích, nhân vật lịch sử, phản ánh sinh động đời sống tinh thần của người Việt.

Xét dưới góc độ tạo hình, tò he là sự kết hợp hài hòa giữa hình khối, màu sắc và trí tưởng tượng dân gian. Quá trình nặn tò he đòi hỏi sự khéo léo của đôi tay, khả năng quan sát, tư duy hình tượng và óc sáng tạo - những yếu tố có ý nghĩa quan trọng trong việc rèn luyện năng lực tạo hình cho sinh viên ngành Giáo dục Mầm non.

3.2. Cơ sở giáo dục học và văn hóa học

Việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo giáo viên mầm non có nền tảng vững chắc từ cả hai phương diện: giáo dục học và văn hóa học. Đây là cơ sở khoa học quan trọng đảm bảo cho việc tích hợp giá trị nghệ thuật dân gian vào quá trình đào tạo không chỉ mang tính biểu trưng, mà còn thực sự có ý nghĩa trong phát triển năng lực nghề nghiệp và nhân cách văn hóa của sinh viên.

Từ góc độ giáo dục học, việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo giáo viên mầm non phù hợp với quan điểm dạy học theo hướng trải nghiệm và lấy người học làm trung tâm. Sinh viên được tham gia trực tiếp vào quá trình

tim hiểu, thực hành và sáng tạo, qua đó hình thành kiến thức, kỹ năng và thái độ nghề nghiệp một cách bền vững.

Từ góc độ văn hóa học, tò he là một biểu hiện sinh động của văn hóa dân gian Việt Nam. Việc khai thác nghệ thuật nặn tò he trong đào tạo không chỉ góp phần bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể mà còn giúp sinh viên nâng cao nhận thức về vai trò của văn hóa dân tộc trong hoạt động giáo dục mầm non.

Như vậy, xét trên cả hai phương diện - giáo dục học và văn hóa học - việc khai thác nghệ thuật nặn tò he trong đào tạo giáo viên mầm non là một hướng đi có cơ sở khoa học rõ ràng. Nó không chỉ góp phần đổi mới phương pháp đào tạo theo hướng trải nghiệm và tích hợp văn hóa, mà còn khẳng định vai trò của giáo dục đại học trong việc bảo tồn, lan tỏa và phát triển giá trị văn hóa dân tộc trong thời đại hội nhập quốc tế.

4. HƯỚNG TIẾP CẬN TRẢI NGHIỆM VĂN HÓA TRONG ĐÀO TẠO SINH VIÊN NGÀNH GIÁO DỤC MẦM NON

Trong đào tạo giáo viên mầm non tiếp cận trải nghiệm văn hóa được hiểu là quá trình tổ chức cho sinh viên học tập thông qua các hoạt động trải nghiệm thực tiễn gắn với môi trường và giá trị văn hóa dân gian. Đối với nghệ thuật nặn tò he, trải nghiệm văn hóa được thể hiện thông qua các hoạt động như: tìm hiểu lịch sử và ý nghĩa văn hóa của tò he, quan sát và giao lưu với nghệ nhân, trực tiếp thực hành nặn tò he, thảo luận và phân tư về khả năng vận dụng vào hoạt động giáo dục trẻ mầm non.

Hướng tiếp cận này đặt trọng tâm vào “trải nghiệm thực” của sinh viên trong quá trình học tập. Thông qua quan sát, thực hành, giao lưu với nghệ nhân, tham gia các lễ hội, hay tự tay sáng tạo các sản phẩm nghệ thuật dân gian như tò he, sinh viên không chỉ học qua lý thuyết mà còn học bằng hành động, bằng cảm xúc và bằng sự đồng điệu văn hóa. Điều đó giúp người học hình thành hiểu biết sâu sắc hơn về cội nguồn nghệ thuật dân gian, đồng thời phát triển năng lực thẩm mỹ, kỹ năng sáng tạo, tư duy nghệ thuật và tinh thần trân trọng văn hóa dân tộc.

Trải nghiệm văn hóa còn góp phần quan trọng vào việc phát triển năng lực tổ chức hoạt động giáo dục thẩm mỹ cho trẻ. Khi sinh viên được trực tiếp tham gia, cảm nhận và sáng tạo với chất liệu dân gian, họ sẽ biết cách lồng ghép các yếu tố văn hóa truyền thống vào hoạt động học tập và vui chơi của trẻ, tạo ra môi trường giáo dục “đậm đà bản sắc” nhưng vẫn gần gũi, sinh động.

Thực tiễn giảng dạy một số học phần như Mỹ thuật cơ bản, Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non tại Trường Đại học Hải Dương cho thấy, khi sinh viên được tham gia các hoạt động trải nghiệm với chất liệu văn hóa dân gian, mức độ hứng thú học tập, khả năng sáng tạo và năng lực vận dụng vào thực tiễn sư phạm được nâng cao rõ rệt.

Như vậy, hướng tiếp cận trải nghiệm văn hóa trong đào tạo giáo viên mầm non không chỉ là cầu nối giữa truyền thống và hiện đại, mà còn là con đường phát triển

năng lực nghề nghiệp toàn diện cho sinh viên - những người sẽ tiếp tục truyền lửa văn hóa, nuôi dưỡng tâm hồn trẻ thơ bằng những giá trị dân tộc giàu bản sắc.

5. BIỆN PHÁP ĐƯA NGHỆ THUẬT NẶN TÒ HE VÀO ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN MẦM NON

Việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào quá trình đào tạo giáo viên mầm non không chỉ là hoạt động mang tính thẩm mỹ, mà còn là con đường phát triển năng lực nghề nghiệp, nhân cách văn hóa và tinh thần sáng tạo của sinh viên. Để hoạt động này đạt hiệu quả, cần triển khai một hệ thống biện pháp mang tính khoa học, thực tiễn và bền vững, đảm bảo sự kết nối giữa văn hóa dân gian và đào tạo sư phạm theo hướng trải nghiệm.

5.1. Tích hợp nội dung tò he trong các học phần chuyên môn

Nội dung, kỹ năng và giá trị của nghệ thuật nặn tò he cần được lồng ghép trong các học phần thuộc nhóm năng lực nghề nghiệp như: Mỹ thuật, Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non, Tổ chức hoạt động giáo dục theo hướng trải nghiệm cho trẻ mầm non, Giáo dục tích hợp ở bậc học mầm non.... Thông qua đó, sinh viên được học về:

- Đặc điểm nghệ thuật, quy trình nặn tò he và ý nghĩa văn hóa của từng hình tượng.
- Ứng dụng tò he vào tổ chức hoạt động tạo hình, phát triển cảm xúc thẩm mỹ và khả năng tưởng tượng cho trẻ.
- Cách thiết kế bài giảng, góc nghệ thuật, hoặc trò chơi sáng tạo lấy cảm hứng từ tò he.

5.2. Tổ chức hoạt động trải nghiệm và dự án học tập thực tế

Trải nghiệm thực tế là phương thức hiệu quả để sinh viên học sâu, hiểu đúng và cảm nhận trọn vẹn giá trị văn hóa dân gian. Nhà trường có thể:

- Tổ chức cho sinh viên tham quan, học tập tại làng nghề tò he Xuân La (Phú Xuyên, Hà Nội) hoặc các làng nghề truyền thống khác.

- Xây dựng dự án học tập chủ đề “Tò he - sắc màu văn hóa Việt”, trong đó sinh viên tìm hiểu, phỏng vấn nghệ nhân, thực hành nặn và thiết kế sản phẩm sư phạm cho trẻ.

- Khuyến khích sinh viên phân tư sau mỗi hoạt động trải nghiệm để hình thành tư duy sư phạm và ý thức bảo tồn văn hóa.

5.3. Phối hợp giữa giảng viên sư phạm và nghệ nhân dân gian

Kết hợp mời nghệ nhân trực tiếp tham gia giảng dạy, hướng dẫn thực hành và giao lưu văn hóa giúp sinh viên được học “nghề” từ chính những người giữ hồn dân gian. Việc được “chạm tay vào văn hóa” giúp sinh viên không chỉ học kỹ năng, mà còn cảm nhận sâu sắc tinh thần dân gian, sự kiên nhẫn và khéo léo của người nghệ nhân. Sự kết hợp này vừa giúp sinh viên hiểu rõ giá trị nghệ thuật truyền thống, vừa khơi dậy niềm tự hào dân tộc và tinh thần trân trọng di sản văn hóa.

Bên cạnh đó, giảng viên sư phạm luôn phải đồng hành, đóng vai trò cầu nối, giúp sinh viên chuyên hóa những tri

thức văn hóa thành kỹ năng giáo dục phù hợp với đối tượng trẻ mầm non.

5.4. Ứng dụng công nghệ số và đổi mới phương pháp giảng dạy

Ứng dụng công nghệ số trong dạy học nghệ thuật dân gian là xu hướng tất yếu. Có thể xây dựng thư viện số về tò he, bao gồm: video hướng dẫn, tư liệu lịch sử, hình ảnh nghệ nhân và mẫu sản phẩm nghệ thuật,... nhằm hỗ trợ sinh viên học tập linh hoạt. Giảng viên cũng có thể áp dụng các phương pháp dạy học tích cực như học theo dự án, học qua trải nghiệm, học theo trạm, giúp sinh viên chủ động khám phá, thực hành và sáng tạo với chất liệu dân gian.

5.5. Tổ chức sân chơi, hội thi và câu lạc bộ nghệ thuật dân gian

Việc thành lập “Câu lạc bộ Nghệ thuật” là môi trường bồi dưỡng năng lực và đam mê sáng tạo cho sinh viên.

Các hoạt động như “Ngày hội Tò he - sắc màu tuổi thơ”, triển lãm sản phẩm sinh viên, hoặc hội thi sáng tạo đồ chơi dân gian không chỉ tạo cơ hội cho sinh viên thể hiện năng lực, mà còn giúp lan tỏa giá trị văn hóa truyền thống trong cộng đồng học đường.

Tóm lại, việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo giáo viên mầm non cần được thực hiện bằng hệ thống biện pháp đồng bộ, kết hợp giữa lý thuyết và thực hành, giữa nhà trường - nghệ nhân - cộng đồng. Đây là hướng đi vừa mang giá trị giáo dục thẩm mỹ, vừa góp phần bồi dưỡng năng lực văn hóa, sáng tạo và nhân văn cho đội ngũ giáo viên mầm non trong thời kỳ đổi mới và hội nhập.

6. KẾT LUẬN

Việc đưa nghệ thuật nặn tò he vào đào tạo giáo viên mầm non theo hướng tiếp cận trải nghiệm văn hóa là một

hướng đi phù hợp với yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay. Cách tiếp cận này không chỉ góp phần nâng cao năng lực nghề nghiệp cho sinh viên mà còn giúp bồi dưỡng ý thức gìn giữ và phát huy giá trị văn hóa dân tộc. Đây là con đường hiệu quả để hình thành ở sinh viên năng lực nghệ thuật, năng lực văn hóa và năng lực sư phạm - ba yếu tố cốt lõi của người giáo viên mầm non trong thời đại mới. Kết quả nghiên cứu của bài viết có thể được vận dụng linh hoạt trong đào tạo giáo viên mầm non tại các cơ sở giáo dục đại học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), Chương trình Giáo dục Mầm non.
 [2] Nguyễn Chí Bền (2005), Văn hóa dân gian Việt Nam - những giá trị bền vững. Nxb Khoa học Xã hội.
 [3] Trần Lâm Biền (2014), Di sản văn hóa dân gian Việt Nam trong đời sống hiện đại. Nxb Văn hóa Dân tộc.
 [4] Trần Đức Mẫu (2020), Giáo dục nghệ thuật truyền thống trong nhà trường phổ thông - Cơ hội và thách thức. Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 418, tr. 59-63.
 [5] Joan Almon (2009), The Value of Creative Play in Early Childhood. Alliance for Childhood.
 [6] Oliver-Barceló, Ferrer-Ribot & Jové (2024) — Arts education in early childhood teacher training (nghiên cứu quốc tế phân tích việc đào tạo nghệ thuật trong chương trình đào tạo giáo viên mầm non).
 [7] Oliver (2024) - Artful learning: early childhood pre-service teachers and arts integration.
 [8] UNESCO (2003), Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.
 [9] Eisner, E. W. (2002), The Arts and the Creation of Mind. Yale University Press.